

Az orofaciális funkciózavarok klinikai jelentősége (áttekintés)

Prof. Dr. Hacki Tamás

Semmelweis Egyetem Fül-Orr-Gégészeti, Fej- és Nyaksebészeti Klinika

Az orofaciális komplexus veleszületett és szerzett strukturális (organikus) elváltozásai, neurogén betegségei, habituális zavarai diszfunkciókat okoznak, amelyek visszahatnak a szervi strukturákra: a funkciózavarok érintik az artikulációt, a táplálékfelvételt és a hangképzést is.

Az orofaciális diszfunkciók diagnosztikájának és terápiájának multidiszciplináris feladatában a foniáter szorosan együttműködik a társszakmákkal.

A hasadékok táplálékfelvételi és artikulációs problémákat okoznak a csecsemőnél, a kisgyermeknél, nem ritkán a sikeresnek látszó sebészi beavatkozás ellenére. A szükséges gyakorló terápia végzése a logopédusra hárul. A gyermekkori cerebrális (neurogén) mozgászavarok különböző formái esetén a logopédia kezelés és esetenként a fizioterápia csak kitarató munka során hoz eredményeket. Felnőttkorban a tumorok-tumorkezelések és a neurogén zavarok súlyos következménye az egyre nagyobb számban megjelenő és differenciáltan kezelendő diszfágia és a diszglosszia.

A hangszín- és rezonanciaproblémák orofaringeális okainak befolyásolása részben a gyakorló terápia és részben az egyre fejlődő fonochirurgia feladata.

Az orofaciális diszfunkciók sikeres kezelése a foniáter, a logopédus, a fül-orr-gégész, a fogorvos, az ortodontus, az állkapocssebész, a fizioterapeuta, a gyermekgyógyász és a pszichológus együttműködését igényli.

Az állkapocsízület. Funkció, funkciózavarok, diagnosztika.

Hermann Péter, Schmidt Péter, Jász Máté, Balogh Ildikó

Semmelweis Egyetem Fogpótlástani Klinika

Az állkapocsízület mind felépítésében, mind működésében összetett ízület. Ahhoz, hogy el tudjuk kerülni a különböző elváltozásokat, rendellenességeket, meg kell értenünk az ízület anatómiai felépítésének sajátosságait, a funkció közbeni élettani viselkedését, illetve azokat a diagnosztikai lépéseket, amelyet egy fogorvosi rendelőben a betegvizsgálat során el kell végeznünk. A Semmelweis Egyetem Fogpótlástani Klinikán bő tíz évvel ezelőtt jött létre egy olyan munkacsoport, aki a különböző érintett szakterületek képviselőinek bevonásával team-jelleggel, és ehhez tartozó szemlélettel vizsgálja a temporo-mandibuláris ízület elváltozásában szenvedő páciensek panaszait, állít fel diagnózist és hozzá tartozó kezelési tervet.

Az előadás az ízület felépítését, működését próbálja bemutatni, sorra veszi a diagnózis során alkalmazandó módszereket, az egyes szakterületek kapcsolódását, azok lehetőségeit.

Mivel a munkacsoportba legfrissebben hang,- beszéd,- nyelés terapeuta is bekapcsolódott, így az előadás igyekszik felhívni a figyelmet a kórkép multidiszciplináris voltára, az egyes területek összehangolt munkájának fontosságára is.

A temporomandibuláris ízület (TMI) fizioterápiás kezelése

Balogh Ildikó ny.főisk.docens

Semmelweis Egyetem ETK AEI Fizioterápiai tanszék

Bevezetés: A fizioterápia, mint az orvosi terápiák legősibb ága alapvetően természeti energiákkal való gyógyítást jelent. A gyógytornász-fizioterapeuta a fizioterápia eszköztárával próbálja a mozgásos funkcionális képességeket befolyásolni.

Anyag, módszer: Az egészségügyi végzettségű, klinikai szemléletű fizioterapeuta orvosi diagnózisra alapozza funkcionális vizsgálatát és kezelését. A funkcionális diagnózis az aktív-, passzív-, járulékos- és izometriás mozgások elemzésén alapul. A fizioterápiás tevékenységek elsősorban a fájdalom csillapítását, a mozgáskorlátozottság megszüntetését, a motoros koordináció befolyásolását célozzák. A fizioterapeuta tevékenysége a TMI kezelése mellett kiterjed a mimikai izmok, a nyelvmozgások, esetleg a nyelés befolyásolására. A nyakizmok tónusának csökkentése, a fejhelyzet optimális beállítása, a testtartás és a légzésmechanika korrekciója is a fizioterapeuta alapvető tevékenységei közé sorolható.

Következtetés, javaslat: A fizioterapeutát funkcionális szemlélete, preventív, kuratív, rehabilitációs tevékenysége teszi az egészségügyi team aktív tagjává.

Az orofaciális mozgászavarok funkcionális kezelése

Pintér Mariann

Semmelweis Egyetem Fogpótlástani Klinika

Az előadás az orofaciális zavarok terápiás lehetőségeit összegzi és hasonlítja össze két tünet együttes és hat terápiás koncepció ismertetésével. Mindamellet szó lesz a terápiás eljárások hatékonyságáról is az orofaciális zavarok komplexitásának figyelembevételével.

Az artikuláció zavarai és a nyelés első fázisainak érintettsége (orális előkészítő és orális transzport fázis) tumorterápia után

Dr.Mészáros Krisztina PhD, c. egyet.docens

Országos Onkológiai Intézet
Fej-Nyak Daganatok Multidisciplinaris Központ

Strukturális elváltozások, amelyek artikulációs és nyelészavarhoz vezetnek a fej-nyak területi daganatok, illetve ezek sebészi kezelése és besugárzás utáni állapotok során jönnek létre. Daganatok eltávolítása során a struktúra hiánya okozhat artikulációs és nyelészavart, illetve a sugárkezelés mellékhatásai. A publikált bizonyítékok feltárása (tankönyvi adatok, elemzések, szisztematikus összefoglalások, **Bizonyítékon Alapuló Orvoslás (BAO)**) alapján ismertek a rehabilitációs lehetőségek. A közlemények a rehabilitáció pozitív hatásáról számolnak be. A károsodott funkció indirekt és direkt javítása a cél. A gyakorlatok a légzés és hangképzés, a facio-orális és a laryngo-pharyngealis szakasz működésének helyreállítását célozzák.

A rehabilitációs jellegű kezelés korai szakaszát az akut ellátással párhuzamosan a sebészeti illetve a radiokemoterápiát végző osztályon meg kell kezdeni elsőbbségi rehabilitációként.

A kezelések célja az életminőség javítása mind a kommunikáció, mind a táplálkozás szempontjából. Ezekkel a módszerekkel a beteg visszatérhet a szájon keresztüli étkezéshez és a mindennapi kommunikáció szempontjából megfelelő, használható beszédhez, ami az életminőség (szociális kapcsolatok, család, munkavégzés) szempontjából nagy előrelépés.

Klasszikus (manuális-analóg) fonetográfias vizsgálat rendelésünkön

Dr. Zalka Judit

Vasútegészségügyi NK Kft
Foniátriai Szakrendelés

A szerzők a rendelésükön alkalmazott klasszikus (manuális-analóg) fonetográfias vizsgálati módszerüket ismertetik ebben az előadásban. A vizsgálatokat kb. 1 éve kezdték el végezni. Az eredményekről később számolnak be.

A vizsgálat bár idejét múltnak tekinthető, időigényes, számítógépes program hiányában mégis érdemes elvégezni. Eredményeit nem mellőzhetjük a páciens hangteljesítményének véleményezésében, a terápia megtervezésében és követésében.

A csőfonáció, mint hangterápiás módszer, és alkalmazása során nyert rövidtávú eredmények bemutatása

Bajnócziné Szucsák Klára¹, dr. Bihari Adél², Kiss B. Ilona³, dr. Szentkúti Gabriella³
Dr. Tamás László¹

Semmelweis Egyetem, Fül-, Orr-, Gégészeti és Fej- Nyaksebészeti Klinika¹
MH-EK Fül-, Orr-, Gégészeti és Fej- Nyaksebészeti Osztály²
Jahn Ferenc Dél – pesti Kórház Foniátriai Ambulancia³

A verbális kommunikáció az ember hétköznapi és szakmai életének fontos része. Ha a hang- és beszédszervek működése nem megfelelő az negatívan befolyásolja a kommunikációt, ami az életminőség romlásához vezet.

Az „evidence based medicine” korában szükséges az eddigi empirikusan helyesnek talált, de statisztikailag kellően nem mért és igazolt terápiás módszerek újragondolása, és hatásosságuk tudományos vizsgálata.

A csőfonációs módszer a „félzig-zárt” fonációs terápiás metódusokhoz sorolható, melyet 1969-ben írtak le. Világszerte sikerrel alkalmazzák, hazánkban ezidáig nem terjedt el. Előnye, hogy könnyen elsajátítható, és számos hangképzési zavar esetén használható.

A jelen kutatásban 18-60 év közötti, malregulatív (hagyományosan: funkcionális) diszfóniás betegek hangminőségét követtük nyomon. Digitális hangrögzítés, hangterjedelem profil (hangmező) mérés történt a terápiás helyiségben. Valamint mértük a hangtartást és a rekedtség mértékét. Hangfelvételeket készítettünk a csőfonációs módszer alkalmazás előtt és után. Az méréseket statisztikailag kiértékeljük, megvizsgáljuk, történt-e változás és ez a változás milyen irányú.

Az eredmények alapján - reményeink szerint - a jövőben a diszfóniában szenvedő betegek terápiája célzottabbá tehető, valamint az empirikus kezelési eredmények statisztikailag igazolhatóak, objektíve mérhetőek lesznek.

LOGOPÉDIAI TERÁPIÁK - A REGENSBURGI ÉS A BAD GÖGGINGI TAPASZTALATOK BEMUTATÁSA LOGOPÉDIAI ÉS FONIÁTRIAI SZEMMEL.

Kiss B. Ilona¹ Bajnócziné Szucsák Klára², dr. Bihari Adél³, dr. Szentkúti Gabriella¹

Jahn Ferenc Dél – pesti Kórház Foniátriai Ambulancia¹
Simmelweis Egyetem, Fül-, Orr-, Gégészeti és Fej- Nyaksebészeti Klinika²
MH-EK Fül-, Orr-, Gégészeti és Fej- Nyaksebészeti Osztály³

2016. január 17. és január 29. között tanulmányi úton jártunk a Regensburgi Orvostudományi Egyetem Fül-, Orr-, Gége Klinika Foniátriai és Gyermekaudiológia Osztályán , illetve a Bad Göggingi Rehabilitációs Intézet Foniátriai Osztályán .

Előadásunkban kitérünk a német foniátriai és logopédiai szemlélet alapkoncepciójára, multidiszciplináris voltára, bemutatjuk a mindennapi gyakorlatban alkalmazott terápiákat.

Tapasztalatainkat szeretnénk hasznosítani a klinikai munkánk során.

**A nyelv és az állkapocs működése magas alaphangfrekvenciájú szoprán éneklésben
(esettanulmány)**

Dr. Deme Andrea – Reinhold Greisbach – Dr. Markó Alexandra – Michelle Meier – Bartók
Márton – Jankovics Julianna – Weidl Zsófia

ELTE Bölcsészettudományi Kar, Fonetikai Tanszék

A tanulmány egy szoprán énekes énekelt magánhangzóinak ejtését vizsgálja az artikuláció tekintetében. Az f_0 emeléséhez társuló artikulációs stratégiák vizsgálata a jelen esetben a nyelv és az állkapocs működésére összpontosított a teljes magyar magánhangzókészlet elemzésével. A vizsgálat eszközeként elektromágneses artikulográfot alkalmaztunk, az énekelt beszédhangok vizsgálatában első ízben. Az eredmények szerint az énekes szisztematikusan változtatta a nyelv és az állkapocs helyzetét (növelte az állkapocsnyitás szögét, és csökkentette a függőleges nyelv helyzetet), ahogyan az éneklés alaphangfrekvenciája elérte, majd meghaladta a magánhangzók beszédben mérhető F_1 -értékét, de a nyelv hát süllyesztése már e kritikus frekvenciák alatt is tapasztalható volt. Ugyanakkor azt is tapasztaltuk, hogy az énekes az $F_1 : f_0$ hangolást 988 Hz alaphangfrekvencia alatt a különböző ejteni szándékozott magánhangzó- minőségek esetében nem azonos stratégiák segítségével érte el, ugyanis eltérést találtunk az állkapocsnyitás szögének és a nyelvállásfoknak az f_0 emelését kísérő módosításában (elsősorban) az ejteni szándékozott magánhangzók nyíltsága mentén. 988 Hz alaphangfrekvencián azonban ezek a specifikus (az ejteni szándékozott magánhangzó minőségével összefüggő) artikulációs tendenciák eltűntek, itt láthatólag minden esetben az állkapocsnyitás szögének drasztikus megnövelése segítette az $F_1 : f_0$ hangolás elérését.

A szókincs és a nyelvi tudatosság összefüggései óvodás és általános iskolás gyermekeknél

Szabó Ágnes

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Nyelvtudományi Doktori Iskola, Alkalmazott nyelvészet oktatási program

A TÁMOP 3.1.1 „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) II. szakasz” kiemelt projekt keretében a logopédiában alkalmazható vizsgálatok nagymintás bemérése történt meg.

Kutatásom célja elsődlegesen az, hogy feltárjam, milyen összefüggések vannak a receptív és expresszív szókincs, valamint az alapozó készségek (pl.: betűk ismerete, fonológiai tudatosság) között nagycsoportos óvodás, első osztályos és második osztályos általános iskolás gyermekeknél (Storch – Whitehurst 2002).

Hipotéziseim a következők voltak: 1) Az életkor előrehaladtával gyengül az összefüggés a szókincs és az alapozó készségek között (Storch – Whitehurst 2002), 2) A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartászavaros gyermekeknél erősebb összefüggés figyelhető meg.

Kutatásomban 25 nagycsoportos óvodás gyermek, 25 első osztályos és 25 második osztályos általános iskolás tanuló vett részt. A gyermekekkel a LAPP Aktívshókincs-vizsgálatot, valamint az Iskolába lépő gyermekek nyelvi tudatosságának vizsgálatát végeztem el. A tesztelés minden esetben egyénileg történt, a gyermekek által megszokott óvodai/iskolai környezetben.

Hipotéziseim igazolódtak: az életkor előrehaladtával kevesebb összefüggés mutatható ki a szókincs és az alapozó készségek között. A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartászavaros gyermekeknél a szókincs és az alapozó készségek közötti erősebb összefüggés, valamint általában gyengébb eredmény volt megfigyelhető.

A kutatás eredményei hozzájárulnak a logopédiában használatos tesztek tapasztalataihoz, valamint figyelemfelhívásul szolgálnak az olvasástanulás kezdetén álló gyermekek teljesítményére. A kevésbé eredményes gyermekek célzott fejlesztésével sikeresebbé tehető az iskolai teljesítményük, elkerülhetővé válnak a kudarcok.

Irodalom:

- Aktívshókincs-vizsgálat (LAPP)
- Lőrík József – Majercsik Edit: Iskolába lépő gyermekek nyelvi tudatosságának vizsgálata
- Storch, S. A. – G. J. Whitehurst 2002. Oral language and code-related precursors to reading: Evidence from a longitudinal structural model. *Developmental Psychology* 38: 934-947.

Dilemmák a Meixner-féle szókincs-és szótanulás-vizsgálat kiértékelésekor

Papp Melinda

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Doktori Iskola

A Meixner-féle szókincs-és szótanulás-vizsgálattal (Meixner, 1989) a 4 és 18 éves kor közötti gyermekek aktív szókincese és szótanulása vizsgálható. Négy életkori csoportnak négy nehézségi fokú képanyagból összeállított szókincspróbát dolgoztak ki. A legfiatalabb korcsoportban (4-5 éves korosztály) ezt a mérőeszközt a beiskolázást megelőző évben diszlexia prognosztizálására használják. Meixner Ildikó a próbát átlagpopulációban, normál óvodába járó gyermekek tanulási zavar veszélyeztetettségének kiszűrésére alkalmazta.

A vizsgálatvezető a teszt elején megnevezi a szókincspróba anyagát képező 30 képet, ezután a gyermekek a teljes sorozatot háromszor elismélik. A tesztek kiértékelésekor mennyiségi és minőségi szempontokat egyaránt figyelembe kell vennünk. A sorozatok időértékeit és hibaszámait külön-külön és összesítve is értékeljük (Kuncz, 2007). Saját korpuszon alapuló vizsgálataim során felmerültek olyan hibatipológiai kérdések, melyek kihatással lehetnek a végleges pontértékekre, ezáltal befolyásolhatják a gyermek aktuális nyelvi fejlettségével kapcsolatos megállapításainkat. Hibának minősül –e, ha egy gyermek a kefe helyett *kefelőt*, a holló helyett pedig *vallót* mond? Kérdéses, hogy szótorzításként vagy kreatív szóalkotásként értelmezzük. Az előadás első részében a hibázások lehetséges értelmezéseit ismertetem. A hibapontok számát befolyásolhatja az adott kép vizuális ábrázolása és a gyermekek szókincszetének időbeli változása is. Napjainkban például a petróleumlámpa vagy a kökörcsin megnevezése nehézséget jelenthet a 9-10 éves vizsgálati személyeknek. A pontszámok és az időértékek értékelésekor lényeges, hogy a vizsgálatot kísérleti vagy diagnosztikus céllal végezték.

Az előadás második részében empirikus vizsgálatok eredményeit mutatom be. A kísérletben 26 tipikusan fejlődő, egynyelvű, óvodáskorú gyermek vett részt. Az egyik csoport tagjai egyszer, míg a másik csoportba tartozók háromszor hallhatták egy-egy kép nevét a teszt során. Hipotézisünk, miszerint a háromszori ismétlés jelentős mértékű javulást eredményez, mind a felhasznált idő mennyiségében, mind pedig a hibázások számában, beigazolódott. Az előadás példákkal alátámasztva irányítja rá a figyelmet a megnevezési képesség felmérésének dilemmáira.

Irodalom

Kuncz Eszter (2007): A Meixner-féle szókincs-, szótanulás-vizsgálat bemutatása, alkalmazásának lehetőségei. Budapest: Fogyatékos Gyermekek, Tanulók Felzárkóztatásáért Országos Közalapítvány.

Meixner Ildikó (1989): Útmutató a szókincspróba alkalmazásához (Kézirat)

Szemantikus parafáziák értelmezése megnevezési feladathelyzetben

Tóth Alinka

Szegedi Tudományegyetem ÁOK Neurológiai Klinika Neurorehabilitációs Osztály, SZTE Fejlődéses és Neuropragmatikai Kutatócsoport

A megnevezési képesség, pontosabban a szóelőhívás illetve szóprodukciónak vizsgálata a logopédiai diagnosztika egyik lényeges pontja. A tesztelési eljárások során úgy tűnik, hogy a hibázások minőségi értékelése egyrészt a nyelvi képesség pontosabb feltérképezése felé mutat, másrészt pedig általa a terápiás folyamat hatékonysága is nyomon követhető. Az előadás során egy, a szerzett nyelvi zavarok diagnosztizálására használatos, nemzetközileg elterjedt teszteljárás, a Boston Megnevezési Teszt (Kaplan és mtsai, 2001) kapcsán szeretnék a különböző hibázási mintázatok minőségi értékelésének lehetőségeire rámutatni. A teszt során 60 rajzot kell a vizsgálati személynek megneveznie, s szükség esetén a vizsgálat vezetője különböző segítségnyújtási módokkal élhet. Ez differenciáltan megjelenik a teszt összesített pontszámának számításakor, éppen ezért lehetővé válik, hogy hibázási mintázatokat, egyéni stratégiákat különböztessük meg, melyeknek elsősorban a terápia tervezésekor/folytatásakor lehet relevanciája.

Az irreguláris zöngeminőség serdülő- és felnőttkorban

Markó Alexandra – Gráczai Tekla Etelka – Takács Karolina

ELTE Bölcsészettudományi Kar, Fonetikai Tanszék; MTA Nyelvtudományi Intézet Fonetikai Osztály.

Az irreguláris zöngeminőség többfunkciós jelenség. A magyarban is kimutatták frázis/megnyilatkozás végi helyzetben olvasott és spontán beszédben, ahogyan beszédlepek lezárását is jelezheti. Szóhatáron két magánhangzó között is viszonylag gyakori – az angol és a német mellett a magyarban is. Mindemellett az irreguláris zöngeminőség használata (mind gyakoriságát mind a jellemző funkcióit tekintve) erősen egyénfüggő (vö. Markó 2013).

Az irreguláris zöngeminőség gyakoriságára, előfordulásának jellemző helyzeteire és funkcióira vonatkozóan az eddigi adatok felnőtt beszélőktől származnak. A jelen kutatásban 16-17 éves adatközlők mondatfelolvasásait elemezzük az irreguláris zöngé megjelenése tekintetében a Tini BEA korpuszán (Gyarmathy–Neuberger 2015). 8 lány és 8 fiú 25-25 mondatfelolvasásában vizsgáljuk az irreguláris zöngé megjelenésének helyzetét és gyakoriságát, illetve az eredményeket összevetjük felnőtt beszélők adataival (korábbi vizsgálatok alapján, l. Markó–Gráczai 2015). Mind a felnőttek, mind a serdülők esetében vizsgáljuk azt is, hogy vannak-e eltérések a nemek tekintetében.

Hipotézisünk szerint a tinédzserek beszéde hasonló mértékben tartalmaz irreguláris zöngeminőséget, mint a felnőtteké, ennek megfelelően az átlagos gyakoriság és a szórás is hasonló lesz. Feltételezzük, hogy mindkét életkori csoportban a női beszélők körében gyakoribb az irreguláris zöngeminőség. Feltételezzük azt is, hogy a mondatolvasásban a tizenévesek ugyanolyan funkciókban alkalmazzák az irreguláris zöngeminőséget, mint a felnőttek: frázisvég, illetve magánhangzós szó/fráziskezdet jelzése, ugyanakkor a különféle funkciókban aránybeli eltérést várunk a két életkori csoport között.

A felvételeket mondatonként szakaszszinten manuálisan annotáltuk a Praat (Boersma–Weenink 2016) szoftver segítségével. Jelöltük az irreguláris zöngével megvalósuló beszédrészeket, vizsgáltuk a részben vagy egészben irreguláris zöngét tartalmazó szótagok számát és arányát, valamint elemeztük a fonetikai pozíció által indukált és az „egyéb” okból jelentkező irregularitás jellemzőit és arányát.

Az eredmények választ adhatnak arra a kérdésre, hogy a 16-17 évesek zöngeminősége a felnőttekéhez hasonlatos-e.

Hivatkozások

Boersma, P. – Weenink, D. 2016. Praat: Doing phonetics by computer. <http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>

Gyarmathy D. – Neuberger T. 2015. Egy hiánypótló adatbázis: a Tini BEA. *Beszédkutatás 2015*. 209–222.

Markó A. 2013. Az irreguláris zöngé funkciói a magyar beszédben. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.

Markó A. – Gráczai T. E. 2015. Irreguláris zöngeminőség mondatismétlésben és –olvasásban – egészséges beszélők adatai. Előadás a Magyar Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaság Kongresszusán, Budapest, 2015. június 20.

Bebeszélés okostelefonnal?

Dr. Vecsey Katalin

Bates College
Színházi- és Tánc Tanszék
USA

A beszédtechnika oktatás egyik legfontosabb célja a beszédhangot bemelegítő, úgynevezett bebeszélő rutin elsajátítása és használata. A bebeszélés hihetetlenül hasznos eszköz lehet mindenki számára bármilyen megszólalás, prezentáció vagy színpadi munka előtt. Mivel azonban a 21. században és az okostelefonok korszakában élünk, a bebeszélő gyakorlatok csak egy letöltésnyire vannak bárkitől. A legtöbb bebeszélő applikáció állítja, hogy ezek az alkalmazások képesek a beszédhang megszólalás előtti tökéletes bemelegítésére.

A jelen tanulmány elemzi a bebeszélési alkalmazások szerkezetét, valamint a felhasználók szemszögéből összegzi az előnyeit és hátrányait, továbbá megindokolja, hogy a legjobb bebeszélési applikáció ellenére, miért nélkülözhetetlen a jól képzett beszédtanár visszajelzése és irányítása.

Kulcsszavak:

Beszédtechnika, Bebeszélő gyakorlatok, Alkalmazások okostelefonokra vagy táblagépekre, Hivatásos beszélők

Az olvasási készség vizsgálata afáziás betegeknél

Mátyus Tímea logopédia szakos hallgató, Dankovics Natália logopédus

Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar; Egyesített Szent István és Szent László Kórház -
Rendelőintézet Jahn Ferenc utcai Rehabilitációs Centrum

Az afázia, a nyelvi képesség szerzett zavara a szóbeli és az írásbeli kommunikációt egyaránt érinti (Osmanné, 1997, Gósy, 1999). Míg a szóbeli nyelvhasználat vizsgálatára több jól használható, a beteg nyelvi képességének állapotáról átfogó, hiteles képet adó eljárás áll rendelkezésre (Osmanné 2007), addig az olvasási készség vizsgálatához csak a WAB olvasásvizsgálat néven ismert (1) teszt érhető el magyar nyelven. Mivel ez az eljárás tapasztalatunk szerint nehézkes, értékelése nem egyértelmű, a kapott eredmény pedig nem tükrözi a beteg foglalkozások alatt nyújtott olvasási teljesítményét, célul tűztük ki egy új diagnosztikai eljárás kidolgozását.

Vizsgálóeljárásunk elméleti alapját Ellis és Young szóolvasás kognitív folyamatának funkcionális modellje adja (Ellis 2004). Célunk az egyes olvasási utakon nyújtott teljesítmény feltárása volt annak érdekében, hogy a megtartottnak bizonyult útból kiindulva célzott terápiás módszer alkalmazását tegyük lehetővé a sérült utak helyreállításához.

Motoros túlsúlyú szenzomotoros afáziás betegek körében végzett első vizsgálataink tapasztalata, hogy anyagunk egyszerűen, gördülékenyen használható, a beteget nem terheli túl. Az eredmények azt igazolják, hogy a teszt alkalmas a különböző olvasási utakon nyújtott teljesítmények mérésére, ebből következően megfelelően támpontot ad a terápiás folyamathoz.

Irodalom

(1) <http://www.afazia.info/terapiat-segito-lehetosegek/tesztek/afaziat-vizsgalok-1> (2016. 04. 20.)

Ellis, Andrew W. (2004): Olvasás, írás, diszlexia. Budapest: Tas Kiadó.

Gósy Mária (1999). Pszicholingvisztika. Budapest: Corvina Kiadó.

Osmanné Sági Judit (1997). Az afáziák neurolingvisztikai alapjai. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Osmanné Sági Judit (2007): Az afázia vizsgálata. In: Juhász Ágnes (szerk): Logopédiai vizsgálatok kézikönyve. Budapest: Logopédiai Kiadó. 139-153.

Az olvasás és a szövegértés összefüggései nagyothalló középiskolásoknál

Andorkó Veronika

Zöldmező Utcai Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény, Keszthely

Előadásomban a hallássérült középiskolai tanulók olvasástechnikáját és szövegértését vizsgálom. Választ keresek arra, hogy a különböző fokban nagyothallók ép hallású kortársaikhoz képest mennyiben más eredményt érnek el e két területen, és az elért eredmény hátterében milyen tényezők állhatnak. Hazánkban kevés objektív vizsgálati adat található a korcsoportra, holott a vizsgálati eredmények nagyon fontos alapot képeznének a szurdopedagógia és a logopédia számára a terápia szempontjából.

Feltételezem, hogy a nagyothalló diákok technikai olvasásában a hallássérülés következményeként a lassabb olvasási tempóval, valamint az olvasás folyamatosságának hibáival is számolnunk kell. Kérdés, hogy azonos életkorú ép hallású társaikhoz képest ez miképpen jelenik meg. A szövegértéssel összefüggő kutatások alapján elmondható, hogy a 9-10. évet betöltött gyerekek jutnak el a szövegértés legmagasabb fokához, az ún. strukturális szinthez. Számos kutatás bizonyítja, hogy a hallássérült gyerekek megakadnak az ezt megelőző szinten, a vokabuláris szinten. Ezért feltételezem, hogy a hallássérült középiskolások szövegértési teljesítménye ép halló kortársaikhoz képest szintén alulmarad, ám megválaszolandó, hogy az elmaradás milyen mértékű. Választ keresek arra is, hogy miképpen függ össze az olvasás technikai szintje és a szövegértés eredménye a nevezett hallássérült diákcsoportban.

A kérdések megválaszolásához egy empirikus vizsgálat adatai alapján igyekszem választ adni. Az olvasás technikai szintjének ellenőrzését és a szövegértési vizsgálatot különböző mértékben nagyothalló középiskolás diákokkal végeztem el. (13fő) A kontrollcsoportot korban hozzáillesztett diákcsoport adta. Az olvasás technikai szintjének vizsgálatához a diákok olvasását rögzítettem és a korpuszon hibaelemzést végeztem. A szövegértés vizsgálata egy tesztlap összeállításával történt, a szövegértést címadási feladattal és kérdések megválaszolásával ellenőriztem. Az olvasástechnika és a szövegértés összefüggését az SPSS statisztikai programmal végeztem.

Az eredmények minden hipotézisemet alátámasztották. Az előadásban a kapott eredményeket ismertetem, és a levont következtetéseket szurdopedagógiai és logopédiai aspektusból hangsúlyozom.

„Távszűrés”

Tóth Péter, dr. Pataki László

Ajándékalapítvány; Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Aligha szorul bizonyításra az a tény, hogy hazánkban a sérült gyermekek számos esetben későn kerülnek diagnosztizálásra, ezért az ideális korai fejlesztés késik, elmarad. A közismert jelenségnek számos oka van (" majd kinövi ", rosszul értelmezett normák, szülői elfogultság, stb.) A legfontosabb ok azonban az, hogy kevés a szakember, sok a sérült gyermek, akik nem mindig találkoznak egymással.

Az Ajándékalapítvány által kidolgozott távszűrés, amely elsősorban a mozgászavarok megfigyelésére irányul, ezen a helyzeten kíván változtatni. Első eredményeiket mutatjuk be az előadásban.

Számos esetben a hallási túlérzékenység is későn kerül diagnosztizálásra. Következményei: a megkésett beszédfejlődés, elhúzódó, nehezen javítható pöszesség, beszédértési zavarok, diszlexia, stb. hamarosan, de az alapvető ok a hallási túlérzékenység csak a beiskolázás előtt, nem ritkán csak iskoláskorban derül ki.

Távszűrési technikánkat erre a területre is kiterjesztjük a jövőben.

A nyelvi zavarok korai felismerése a pszichomotoros fejlődéssel összefüggésben

Szabó Ágnes logopédia-szomatopedagógia szakos hallgató

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógyypedagógiai Kar

Az elmúlt évtizedekben a magyar gyógypedagógiában egyre nagyobb hangsúlyt kapott a gyermekek korai időszakban történő ellátása, fejlesztése, legújabb terminussal: koragyermekkorai intervenciója. A pszichológiai és gyógypedagógiai kutatások eredményeként egyértelművé vált, hogy az első életévek fejlődési üteme és minősége a legintenzívebb, hatással van a későbbi életszakaszok alakulására, ezáltal a felismerés, diagnosztika és a beavatkozás, fejlesztés is kiemelt hangsúlyt kapott. Azonban mindez inkább az érzékszervi sérülésekre és a mozgással kapcsolatos problémákra korlátozódott, a beszéd- és nyelvi képességek alakulására, illetve a preverbális kommunikációra kevésbé figyeltek oda ezekben az életkorokban.

Kutatásomban egy „új”, Magyarországon standardizálás folyamatában lévő diagnosztikus eszközzel folytattam vizsgálatokat 0,5 – 3,5 éves korú gyermekkel, a kognitív, a nyelvi, a mozgásos és a szociális-emocionális készségek és képességek területein. Többek között arra kerestem választ, hogy a fejlődő nyelvi készségek milyen viszonyban vannak a többi terület fejlettségi szintjével; a „rizikóbabák” esetén milyen jellemzők mutatkoznak a pszichomotoros fejlődés folyamatában; milyen különbségek tapasztalhatók a lányok és fiúk eredményei között; a nyelvelsajátítással kapcsolatban milyen új észrevételek jelennek meg.

Korai (?) helyzetjelentés: egy logopédus szakszolgálati tapasztalatai

Mátis Zsuzsanna

Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XIX. Kerületi Tagintézménye

Pár percben szeretném csupán felvillantani, hogy milyen kép tárul elénk, ha a korai beszéd-és nyelvfejlődési elmaradásban érintett gyermekek helyzetét nézzük a pedagógiai szakszolgálat korai fejlesztés és gondozás szakfeladatán belül.

Szeretnék rámutatni arra, hogy milyen jelentősége van a beszéd-és nyelvi zavart mutató gyermekek megfelelő időben történő diagnosztizálásának, hivatkozva a Diagnosztikai kézikönyv vonatkozó részére.

Röviden ismertetném a 2014-ben Fehérné Kovács Zsuzsa témavezető irányításával íródott szakdolgozatom (A korai nyelvfejlődési elmaradások kategóriáinak vizsgálata) készítése közben - a bölcsődékben - szerzett tapasztalataimat.

A pedagógiai szakszolgálatok egyik szakfeladata a korai fejlesztés és gondozás. Ezen belül a korai nyelvfejlődési elmaradást mutató gyermekek ellátásának lehetséges nehézségeit és eredményeit járom körül. Ki, hol, hogyan tudja ellátni a gyermeket, ha sajátos nevelési igényű, már „papíron” is, és mi történik akkor, ha még „nincs papírja”? Milyen úton, módon kerülnek hozzánk az érintettek? Járható-e a „Kliensút kalauz” szerinti út? Milyen kapcsolatunk van a védőnői szolgálattal? Hogyan tovább a logopédiai ellátás keretei között?

Végül szeretnék kitérni arra is, hogy milyen lehetőségek és feladatok állnak előttünk.

A beszédprodukción és -percepción egyes fejlettségi mutatói a 3;0 - 8;0 éves korosztályban: 2016-os adatok

Dr. Zajdó Krisztina, Ph.D., Vajda Dávid, Juhász Nóra, Szónok Fruzsina

Széchenyi István Egyetem, Gyógypedagógiai Intézeti Tanszék, Logopédia Szakirány

A kivételes, a kommunikációs folyamatok fejlődése szempontjából elmaradást mutató gyermekek kiszűréséhez, és a logopédiai ellátó rendszerbe történő bejuttatásához elengedhetetlen annak ismerete, hogy a tipikusan fejlődő gyermekek beszédnormái az egyes korcsoportokban hogyan alakulnak. Hazánkban 1975 májusában került sor a Nagy József (1980) által koordinált pedagógiai felmérés részeként az első átfogó, a modern tudomány eszköztárát alkalmazó beszédtechnikai felmérésre a 3;0 - 8;0 éves korosztályban, amikor is tízezer gyermek adatait dolgozták fel többek között az egyes magyar beszédhangok és hangcsoportok képzése szempontjából.

A jelen kísérlet szerényebb mintán (N=300) vizsgálta, hogy az 1975-ben felvett adatokhoz képest a 3;0 - 8;0 éves korosztályban hogyan alakulnak a beszédhang-kiejtés pontossági mutatói, és a beszédészlelési képességek egyes mutatói 2016-ban felvett adatok alapján. Az 1975-ös kísérlet módszereit a lehető legnagyobb mértékben replikáltuk, összehasonlíthatóság elérése céljából. A kísérlet hipotézisei, mely szerint a 2016-os adatok alapján a mai gyermekek beszédészlelési és beszédhang-képzési mutatói (az egyes beszédhangok képzésének, illetve egyes beszédhang-csoportok képzésének eredményei) alatta maradnak az 1975-ben felvett eredményeknek, részben beigazolódtak.

A beszédpercepció fejlesztés hatékonysága egy kétnyelvű iskoláskorú gyermek eredményei alapján

dr. Laczkó Mária egyetemi docens

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar Gyógypedagógiai Intézet

A kétnyelvű gyermekek és/vagy a kétnyelvű környezetben élő gyermekek beszédészlelési folyamatainak empirikus vizsgálata szórványos, noha a megjelölt empirikus kutatások a kétnyelvűség típusától és a nyelvi környezettől egyaránt függetlenül e gyermekek észlelési-megértési mechanizmusában talált kisebb-nagyobb mértékű elmaradásokat hangsúlyozzák. A kutatások azonban azt is leszögezik, hogy mindezek megfelelő támogatással, oktatással, neveléssel, és fejlesztő terápiával jól korrigálhatók.

Előadásunkban ezt a korrekciót mutatjuk be a gyakorlat szemszögéből. Esettanulmányunk egy speciális helyzetben nevelkedő magyar domináns nyelvet beszélő, magyar-román kétnyelvű, szeptemberben iskolát kezdő gyermek beszédpercepció és beszédmegértési teljesítményének elemzésére épül. A vizsgálat kiindulópontját a GOH beszédhanghallást vizsgáló eljárás és a GMP diagnosztika tesztsjelei adták. A gyermek teljesítményét a nevezett diagnosztikai eljárásra alapozott beszédpercepció fejlesztést követően ismét felmértük az említett tesztekkel.

Az előadás részletesen bemutatja a gyermek eredményeit a két vizsgálat során és ismerteti a fejlesztés menetét. Az eredmények tükrében hangsúlyozza az iskolába lépés időpontjában a fejlesztés szükségességét az egy- és kétnyelvű gyermekek esetében egyaránt. Rámutat továbbá a logopédiai munka alappilléreinek meghatározó szerepére, a diagnosztikára épített, célzott fejlesztés létjogosultságára és hatékonyságára az életkortól alacsonyabb beszédpercepció és beszédmegértési szint fennállásakor.

A 3. évfolyamosok mérésére kidolgozott olvasásvizsgálat sztenderdizálásának eredményei

Sipos Zsóka

Meixner Alapítvány

A Meixner Ildikó által kidolgozott olvasólapok a gyermekek vizsgálatában, terápiájuk felállításában szakemberek széles körében ismert, használt és kedvelt diagnosztikus eszköz. Átdolgozásuk, sztenderdizálásuk azt a célt szolgálja, hogy továbbra is megfelelő, a tanulók teljesítményét híven tükröző határértékekre támaszkodva kaphassunk objektív, fejlesztési lépéseket is kijelölő képet az olvasásról. Ezt az őrző és gondozó munkát a 3. évfolyamosok olvasólapjának korunkra adaptálásával és sztenderdizálásával kezdtük.